MUISTIO
19.10.2015
Oikeusministeriö
Hallitusneuvos, apulaisosastopäällikkö Heikki Liljeroos

Oikeusministeriön vastaukset lakivaliokunnan kysymyksiin vuoden 2016 talousarvioesityksestä (HE 30/2015)

1) AIPA:n omarahoitusosuuden kattaminen

Suomen tuomariliitto toteaa lausunnossaan, että toimintamäärärahoista on lähivuosina rahoitettava AIPA-hankkeen edellyttämät laiteinvestoinnit ja tietojenkäsittelyjärjestelmän omakustannusosuus (1/3). Tämä pitää paikkansa. Oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön välillä tuottavuutta lisäävästä hankkeesta 20.8.2012 laaditun yhteistyöpöytäkirjan (VM/1461/02.02.03.09/2012) mukaan koko hankkeen kehittämisen kustannuksiksi on arvioitu yhteensä 34,4 miljoonaa euroa. VM:n kanssa on sovittu hankkeen rahoituksesta 24,58 miljoonalla eurolla, ja loppuosa hankkeen kustannuksista on sovittu maksettavaksi momentilta 25.10.03. OM ja VM ovat myös pöytäkirjassa todenneet, että laskennallinen tuottavuusparannus vastaa 150 henkilötyövuotta, mikä vastaa noin 7,8 miljoonaa euroa. Arvioidun käyttökustannusten kasvun vuoksi nettosäästö on 4,8 miljoonaa euroa. Lisäksi tuottavuuspöytäkirjassa on todettu, että AIPA-järjestelmällä tavoiteltavat tuottavuussäästöt toteuttavat osaltaan valtioneuvoston vuosien 2013–2016 kehityspäätöksestä johtuvia syyttäjälaitosta ja tuomioistuimia koskevia toimintamenovähennyksiä.

AIPA-hankkeen arvioiduista 34,4, miljoonan euron kokonaiskustannuksista ns. omarahoitusosuudeksi jää 9,82 miljoonaa euroa. Valtakunnansyyttäjänviraston kanssa on sovittu omarahoitusosuuden jakamisesta niin, että syyttäjälaitos vastaa kustannuksesta 22 prosentilla. Yleisten tuomioistuinten osuudeksi omarahoitusosuudesta jää siten 7,66 miljoonaa euroa.

AIPA-hankkeessa tavoitteena oleva digitaalinen työtapa edellyttää laiteinvestointeja, jotta työskentely on tehokasta. Työpisteisiin tarvitaan esimerkiksi toinen näyttö käyttäjää kohden. Suurimmat kustannukset syntyvät tuomioistuinten istuntosalien tekniikan uusimisesta ja varustamisesta sähköisen käsittelyn vaatimukset täyttäviksi. Hankkeessa on laadittu konsepti tavoiteltavasta varustelusta digitaaliseen istuntokäsittelyyn, ja sen perusteella kustannus salia kohden olisi enintään 80 000 euroa. Kaikkien nykyisten istuntosalien muokkaaminen ja varustaminen sähköisen käsittelyn vaatimuksin olisi kertakustannuksiltaan enimmillään noin 18 miljoonaa euroa. Kustannuksia ei voida kattaa AIPA-hankkeesta, vaan ne on katettava muuten. Salien varustamista on tarkoitus jaksottaa siten, että muutokset ja hankinnat tehdään useiden vuosien aikana. Kevyemmällä varustelulla päästään liikkeelle. Oikeusministeriön työryhmä on esittänyt käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen jatkamista. Rakenneuudistuksen myötä istuntosalien määrä vähenisi ja se parantaisi taloudellisia edellytyksiä istuntosalien varustamiseen asianmukaisella tekniikalla. Lisäksi on harkittava, onko riittävää, että vain osa saleista tuomioistuinta kohden varustetaan lopulta vastaamaan kaikkiin sähköisen käsittelyn vaatimuksiin ja esimerkiksi valmistelusalit jätetään pitkälti uudistamisen ulkopuolelle.

2) Tuomioistuinmaksutulojen allokointi tuomioistuinmomentille

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys oikeudenkäyntimaksujen korottamisesta. Tuomioistuimet eivät ole näiden tulojen osalta nettobudjetoituja ja siten tuomioistuinmaksut tuloutetaan valtion tulomomentille (momentti 12.25.10) eivätkä ne kerry

tuomioistuinmomenteille (25.10.01, 02 ja 03).

Budjettivalmistelun yhteydessä oikeusministeriö esitti eri yhteyksissä ko. maksutuloja vastaavaa lisämäärärahaa tuomioistuinmomenteille. Nyt käsiteltävä budjettiesitys ei kuitenkaan tällaista sisällä.

3) OM:n esittämät henkilöstövähennykset

Tuomariliitto toteaa lausunnossaan seuraavaa: ”Oikeusministeriö on ilmoittanut tulosneuvottelujen tiedotustilaisuudessa, että ensi vuonna tullaan vähentämään käräjäoikeuksista 30 henkilötyövuotta, hovioikeuksista 14 henkilötyövuotta ja hallinto-oikeuksista 3 henkilötyövuotta eli yhteensä lähes 50 henkilötyövuotta, mikä arviolta vastaa vähintään 3 miljoonaa euroa.”

Luvut on esitetty tuomioistuimille järjestetyssä tulosneuvottelujen käynnistämiseen liittyvässä tiedotustilaisuudessa. Tuossa tilaisuudessa ministeriö esitteli omat lähtökohtansa tuomioistuimien kanssa käytäville tulosneuvotteluille. Luvut sinällään pitävät paikkansa – ne on esitetty. Perusteena ovat muun muassa harmaan talouden lisärahoituksen päättyminen, markkinaoikeuteen kohdennetun erillisrahoituksen päättyminen sekä hovioikeuksien jatkokäsittelylupajärjestelmän voimaantulon johdosta tehty 2 miljoonan euron määrärahavähennys tuomioistuinmomentilta. Lisäksi on huomattava, että tuomioistuinmomentin kehys vuoteen 2019 saakka sisältää merkittäviä määrärahavähennyksiä, joihin tulee varautua.

Edellä esitetyt henkilötyövuosimäärät ovat laskennallisia. Vähennykset eivät välttämättä kohdistu tuomareihin, vaan kyse on määrärahoista yleensä. Esimerkiksi hovioikeuksien kohdalla ministeriö on päätynyt siihen, että hovioikeuksien määrärahoja vähennetään vuonna 2016 miljoonalla eurolla, vaikka tuomioistuinmomentille on budjetissa kohdennettu kahden miljoonan euron vähennys . Ko. miljoona euroa vastaa yhteensä noin 14 htv (tuomari/esittelijä). Ministeriö on ohjeistanut hovioikeuksia itse selvittämään mihin henkilöstöryhmiin ko. vähennykset kohdistuvat. Leikkaus on myös jyvitetty hovioikeuksille vakinaisen henkilökunnan palkkasumman mukaisesti.

Käräjäoikeuksien osalta tulosneuvottelujen yhteydessä sovitaan kunkin käräjäoikeuden henkilöstömäärä (tuomarit, notaarit,haastemiehet, kansliahenkilökunta).

Ottaen mm. huomioon kohdassa 1 mainittu AIPA-tietojärjestelmähankkeen omarahoitusosuus ja se, että kohdassa 2 mainittuja tuloja vastaavaa lisärahoitusta ei ole tuomioistuinten momenteilla, oikeusministeriö pitää tuomioistuinten rakenneuudistuksia välttämättöminä. Oikeusministeriö valmistelee tuomioistuinten verkostoratkaisua. Valmistelussa otetaan huomioon talouden realiteetit.